

Flexicurity

- szansa na zrównoważony
rozwój rynku pracy

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
UNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Beata Samoraj-Charitonow
beata.samoraj@uw.edu.pl

Instytut Polityki Społecznej
Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych
Uniwersytet Warszawski
Nowy Świat 67, pok. 107
Tel. (22) 5522944

Zakres tematyczny

- Wprowadzenie do tematyki zabezpieczenia społecznego
- Rodzaje świadczeń z ubezpieczeń społecznych, systemu zaopatrzeniowego i z pomocy społecznej oraz warunki nabywania do nich uprawnień
- Zasady i tryb przyznawania oraz ustalania wysokości i wypłaty świadczeń

Literatura

- Ubezpieczenia społeczne 2010, Meritum, ABC Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010
- J.Jończyk, Prawo zabezpieczenia społecznego, Zakamycze 2006
- G. Uścińska (red.) Zabezpieczenie społeczne w Polsce . Problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, IPISS, Warszawa 2008
- G. Uścińska, Europejskie standardy zabezpieczenia społecznego a współczesne rozwiązania polskie, IPISS, Warszawa 2005

Zabezpieczenie społeczne

Pojęcie zabezpieczenia społecznego – typy definicji

TYP I

(aplikacyjne/praktyczne)

całokształt środków i działań instytucji publicznych za pomocą których społeczeństwo stara się zabezpieczyć swych obywateli przed niezawinionym przez nich niedostatkiem, przed groźbą niemożności zaspokajania podstawowych, społecznie uznanych za ważne potrzeb [ryzyka socjalne]

Pojęcie zabezpieczenia społecznego – typy definicji

TYPII

(aksjologiczne/filozoficzne/postulatywne)

zabezpieczenie społeczne jest **celem społecznym, ideałem** takiej struktury społecznej, w której wszyscy będą z dobrobytu zgodnie z potencjałem sił produkcyjnych.

Rodowód ZS. Okres feudalny

- 1349 – okólnik.
Rozróżnienie na ubogich zdrowych, których należy karać za włóczęgostwo i chorych/niepełnosprawnych których kierowano do szpitali przyklasztornych
- 1524 – kara chłosty dla zdrowych żebraków
- Wsparcie kościoła katolickiego

Henryk VIII Tudor

22 kwietnia 1509 – 28 stycznia 1547

- *Z bożej łaski król Anglii, Francji i Irlandii. Obrońca Wiary pod Jezusem Chrystusem. Najwyższy Zwierzchnik Kościoła Anglii, a także Irlandii na Ziemi*

Żony Henryka VIII

1509 Katarzyna Aragońska
(małżeństwo uznano za
nieważne w maju 1533)

- 1533 Anna Boleyn (styczeń)
- 1536 Jane Seymour
- 1540 Anna z Klewe
- 1540 Katarzyna Howard
- 1543 Katarzyna Parr

POOR LAW 1601 r.

Zasady postępowania wobec problemu ubóstwa:

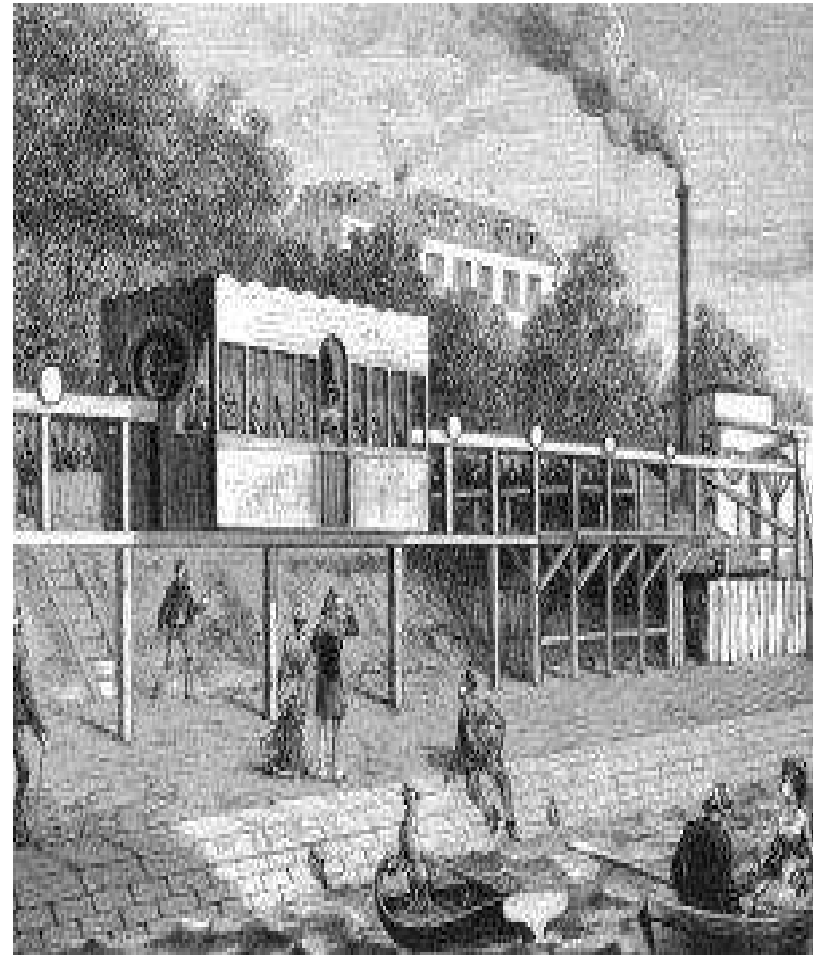
- Społeczność lokalna przejmowała odpowiedzialność za ubogich zamieszkałych na danym terenie (pomoc udzielana na poziomie podstawowej struktury administracyjnej – gminy)
- Osoby niezdolne do pracy mogły uzyskać pomoc żebrząc, ale tylko na terenie miejsca zamieszkania lub urodzenia
- Osoby zdolne do pracy miały obowiązek podjąć ją, w przeciwnym wypadku były karane więzieniem
- Gmina miała obowiązek zorganizowania zatrudnienia dla osób mniej zdolnych
- Sędziowie Pokoju zostali zobowiązani do ustalania wysokości składek na rzecz ubogich i wysokości datków dla nich

KLASYFIKACJA OSÓB UBOGICH	ŚRODKI DZIAŁANIA
Dzieci (sieroty)	Nauka zawodu u rzemieślników posiadających warsztat na terenie gminy; dla dzieci najmłodszych, pozbawionych opieki rodzicielskiej rozbudowano sieć sierocińców
Bezrobotni gotowi do podjęcia pracy	Należało im pomóc w zorganizowaniu warsztatu pracy bądź znaleźć zatrudnienie np. przy pracach publicznych na terenie gminy
Chorzy fizycznie i psychicznie, ludzie starzy, niedołęźni	Umieszczanie w domach opieki, szpitalach; tym którzy mogli pozostać w domach należało dostarczyć opał, zapewnić sprzedaż zboża po niższej cenie
Nieporawni włóczędzy, osoby leniwe, uchylające się od pracy	Wykorzystywano środki represji

Wiek pary
Anglia

Rewolucja przemysłowa wiek XIX

- Wynalazczość
- Rozbudowa kolei
- Rozwój transportu i handlu
- Z drobnej własności - kapitalizm wielkoprzemysłowy
- Budowa fabryk
- Migracje ludności ze wsi do miast
- Dynamiczna urbanizacja - epidemie
- Nowe prądy myślowe
- Nowe klasy społeczne
- Związki zawodowe
- Ok. 1830 r. większość towarów bawełnianych wytwarzano w Wielkiej Brytanii
- Ok. 1850 r. już także w Belgii, Francji, Niemczech, księstwach Italii i w USA

Zmiany

- Wcześniej

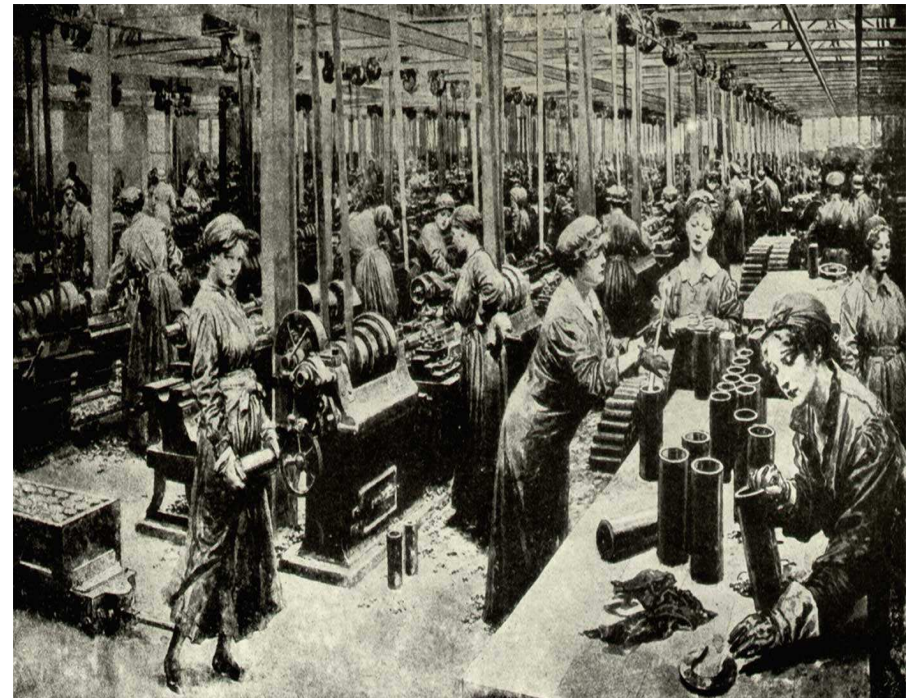
- Praca rzemieślnicza (niewielkie wspólnoty o charakterze rodzinnym)
- Wszyscy się znali (także rzemieślnik i kupiec)
- Towar był wykonywany w całości przez jedną osobę i przez nią sprzedawany (kontakt z ostatecznym wytworem oraz z klientem – poczucie samorealizacji i zadowolenia)

- W dobie rewolucji przemysłowej

- Atrofia więzi społecznych
- Alienacja pracy w fabryce (Marks)
- Setki nieznanych współpracowników
- Brak kontaktu z ostatecznym produktem oraz z klientem
- Trudne warunki pracy
- Chaos i zagubienie
- Powstanie tzw. kwestii robotniczej

Powstanie kwestii robotniczej

- Rozpad rodziny wielopokoleniowej – rodziny nuklearne (brak instytucji realizujących funkcje rodziny)
- 12/14-godzinny dzień pracy
- Praca kobiet i dzieci
- Bardzo ciężka praca górników (co roku ok. 1000 brytyjskich górników ginęło, a ok. 1500 ponosiło ciężkie obrażenia)
 - Zagrożenie wybuchem gazu
 - Hałas
 - Stałe zagrożenie zawaleniem
 - Dynamiczny rozwój branży – brak norm BHP
- Wysoka wypadkowość w zakładach pracy – znaczna część to kobiety i dzieci

Wiek pary
Niemcy

Sytuacja społeczna pod koniec XIX w.

- 1871 – powstaje Cesarstwo Rzymskie Narodu Niemieckiego
- Cesarz niemiecki = król Prus (największe państwo Rzeszy)
- Ustrój: monarchia dualistyczna o systemie kanclerskim
 - Reichstag (sejm Rzeszy z powszechnych wyborów)
 - Bundesrat (Rada – przedstawiciele krajów związkowych)
- W jakim stopniu nowe państwo ma stanowić państwo federacyjne, a w jakim federację państw (centralizacja-decentralizacja władzy)

Walka polityczna o władzę

- Walka z:
 - Kościołem Katolickim (pomoc biednym, miłosierdzie, organizacja akcji charytatywnych, nauka społeczna kościoła)
 - Socjalistami (kwestia robotnicza i egalitaryzm jako podstawowa wartość, postulaty wsparcia dla świata pracy)
 - Kulturkampf (cel: ograniczenie niezależności i separatyzmów)
 - Na ziemiach zaboru pruskiego Kulturkampf przekształcił się w walkę z polskością
 - Prawo karne
 - Próba zamachu na cesarza przeprowadzona przez anarchistów
 - 1878 – parlament uchwalił tzw. prawa wyjątkowe przeciw socjalistom:
 - Zakaz zakładania stowarzyszeń
 - Zakaz organizowania zgromadzeń
 - Zakaz wydawania prasy
 - **Prawo socjalne (ustawodawstwo pracy)**

Ustawodawstwo pracy

Zakres przedmiotowy ubezpieczeń

- 1883 – ubezpieczenia z powodu choroby, inwalidztwa i śmierci żywiciela
 - Częściowa kompensata utraconego dochodu
 - Świadczenia lecznicze
- 1884 – ubezpieczenia wypadkowe
 - Wypadki przy pracy
 - Choroby zawodowe
 - Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej pracodawców za szkody wynikłe z wypadków przy pracy i chorób zawodowych
 - Obejmują:
 - Kompensatę szkody
 - Pokrycie kosztów leczenia i rehabilitacji
 - Wykonywanie ubezpieczeń powierzono samorządom gospodarczym pracodawców (oddzielne zakłady dla robotników, pracowników umysłowych)
- 1889 – ubezpieczenia na wypadek dożycia wieku starczego

Model ubezpieczeń społecznych Bismarcka

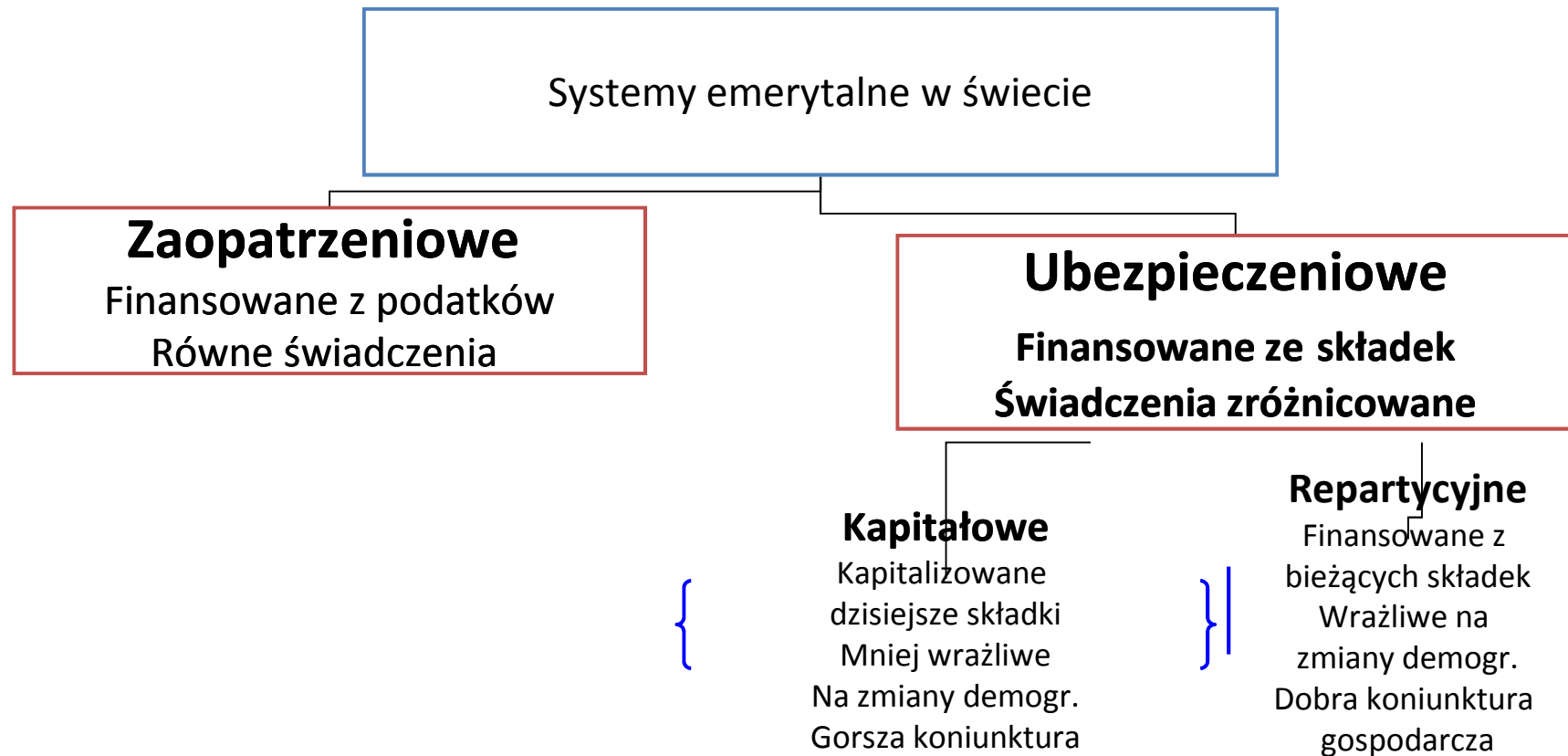
- Zakres przedmiotowy: ubezpieczenia chorobowe, wypadkowe i emerytalno-rentowe
- Zakres podmiotowy: robotnicy (rozszerzanie zakresu, z czasem pracownicy umysłowi i inne grupy)
- Technika ubezpieczeniowa
- Składka: 1,7% (plus dotacja budżetowa). Stawka wystarczająca
- Granica wieku emerytalnego: 70 lat (tylko 23% ludności dożywała tego wieku)
- Stopa zastąpienia w rentach i emeryturach: 15-20 % przeciętnego zarobku

<p>PRAWO UBOGICH Anglia; ustawa z 1601 r. o ubogich <u>FINSOWANIE Z BUDŻETU BEZ WKŁADU WŁASNEGO ODBIORCY</u> <u>Elementy systemu zaopatrzeniowego</u></p>	<p>PRAWO UBEZPIECZENIOWE 2. poł. XIX w., Niemcy <u>FINANSOWANIE ZE SKŁADEK WYKORZYSTYWANYCH TAKŻE NA INNE CELE</u> <u>Elementy systemu ubezpieczeniowego</u></p>
<p>Pomoc udzielana ubogim przez gminy, na terenie których mieszkali (pomoc realizowana na szczeblu lokalnym)</p>	<p>Pomoc zorientowana na pracowników w związku z ryzykiem niezdolności do pracy i śmierci żywiciela (wspólnota ryzyka wedle przynależności do grup społeczno-zawodowych)</p>
<p>Ograniczenie ubóstwa w drodze organizowania przymusowego zatrudniania w „domach pracy” (utrzymywanie się ze środków innych niż praca jest moralnie naganne)</p>	<p>Łagodzenie skutków ryzyka przez kompensację doznanej szkody na niskim poziomie i w ograniczonym zakresie</p>
<p>Decyzja o przyznaniu świadczenia ma charakter konstytutywny; pomoc udzielana jest przez instytucję publiczną</p>	<p>Decyzja o przyznaniu świadczenia ma charakter roszczeniowy</p>
<p>Założeniem przyznania pomocy jest wydobyć się z trudnej sytuacji, które powinno nastąpić przez własną aktywność (przyznanie świadczenia ma na celu złagodzenia niedostatku, a nie jego usunięcie)</p>	<p>Założeniem przyznania świadczenia socjalnego jest tylko złagodzenie skutków ryzyka socjalnego, a nie zastąpienie dochodów z pracy</p>

Techniki zabezpieczenia społecznego

Cecha Technika	Charakter świadczeń	Warunki nabycia uprawnień	Wysokość świadczeń	Sposób realizacji świadczenia
Ubezpieczeniowa	Roszczeniowo - obligatoryjny	Opłacanie składek dostosowanych do wysokości ryzyka	Określona w ustawie	Automatycznie przyznawane w momencie spełnienia warunków
Zaopatrzeniowa	Roszczeniowo - obligatoryjny	Oparte na woli ustawodawcy, nie nabywane w wyniku opłacania składek	Określona w ustawie, takie same świadczenia dla całej grupy	Nabycie prawa następuje w momencie spełnienia warunków
Opiekuńcza (pomocy społecznej)	Uznaniowy/ fakultatywny	Przyznawane indywidualnie, po zbadaniu warunków życia. (Test dochodów i środków utrzymania)	Stosownie do potrzeb osoby korzystającej ze świadczeń	Finansowanie z funduszy lokalnych

Wykorzystanie technik ZS na przykładzie systemów emerytalnych

POLSKA

Odzyskanie niepodległości

- Kilka porządków prawnych:
 - niemiecki + pruski
 - austriacki + węgierski
 - rosyjski+ Kodeks Napoleona (pozostałość po Księstwie Warszawskim)
- Na Górnym Śląsku aż do 1937 r. obowiązywały niemieckie przepisy o ubezpieczeniu społecznym na podstawie Konwencji Genewskiej

Po odzyskaniu niepodległości

- 1918 – zapobieganie epidemiom – załączek Państwowego Zakładu Higieny
- 1920 – ubezpieczenie chorobowe KASY CHORYCH (tylko dla pracowników, choć kraj był rolniczy) w zakresie:
 - Świadczeń pieniężnych (zasiłki chorobowe)
 - Świadczenia lecznicze
- 1923 – ustawa o opiece społecznej (ryzyko ubóstwa)
- 1924 – ubezpieczenia wypadkowe
- 1925 – ubezpieczenie od bezrobocia
- Zachowano oddzielne ubezpieczenie funkcjonariuszy państwowych (służby cywilne i mundurowe)

Lata 1926-1939

- Empiryczny model polityki społecznej w chaosie walk parlamentarnych
- Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej (dekrety)
 - Umowy o pracę pracowników umysłowych i robotników
 - Zapobieganie chorobom zawodowym i ich zwalczanie
 - Bezpieczeństwo i higiena pracy
- 1927 – ubezpieczenie emerytalne dla pracowników umysłowych (kapitałowe finansowanie przyszłych świadczeń)
- 1933 -1934 – zwiastun Wielkiej Reformy
- 1933 – ustawa scalenkowa
- 1934 utworzono ZUS

Model ubezpieczeń

- Na wzór niemiecki
- Scala szereg dotychczas rozproszonych grup pracowników
- Wyłącza z systemu ludność rolniczą (robotników rolnych, rzemieślników)
- Wymienia i nazywa ryzyka socjalne:
 - Niezdolność do pracy
 - Starość
 - Śmierć żywiciela
 - Wypadek przy pracy i choroba zawodowa
 - Pomoc lecznicza w przypadku choroby
- Ubezpieczenie chorobowe (łagodzenie problemów z dochodem) i zdrowotne (usługi zdrowotne) jako jedno ubezpieczenie

PRL

- 1952 – zapis o „rozwijaniu ubezpieczeń społecznych”
- 1948-1950 – oddzielenie opieki zdrowotnej od ubezpieczenia chorobowego. Przekształcenie jej w państwową służbę zdrowia
- Zachowanie odrębnego systemu emerytalnego dla służb zbrojnych
- Konstytucyjne prawo do pracy – zasada pełnego zatrudnienia – bezrobocie ukryte
- Tendencja do centralizacji i upaństwowienia organizacji zabezpieczenia społecznego
- ZOZy i apteki przejęło państwo
- Personel medyczny otrzymał status pracowników państwowych

Administracja ubezpieczeń

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych
- 1955-1960 – likwidacja ZUS, wypłatę zasiłków przejmują zw. zawodowe w zakładach pracy (rosnąca rola uspołecznionego zakładu pracy)
- 1960 – reaktywowano ZUS
- 1986 – ZUS otrzymał status centralnego organu administracji państwowej
- Finansowanie ubezpieczeń:
 - **Od 1945 r. – obowiązek składki ciąży wyłącznie na pracodawcy**
 - Do lat 70. składka relatywnie niska – 15,5% podstawy wymiaru
 - Finansowanie ubezpieczeń metodą repartycyjną
 - Od lat 70. – szafowanie świadczeniami (1971)
 - Ścisły związek finansowania ubezpieczeń społecznych z budżetem państwa
 - Wzrost składki do 22%
 - Wzrost składki w latach 80. do 43%

Lata 90.

- Nowe problemy i konieczność nowego rozłożenia akcentów
 - Bezrobocie (prywatyzacja, restrukturyzacja i upadek zakładów pracy) = zmiana konstytucji (brak obowiązku zatrudnienia)
 - Ubóstwo (wzrost roli instytucji pomocy społecznej)
 - Upadają państwowe zakłady pracy (koniec dużej roli uspołecznionych zakładów pracy)
 - Państwowe zakłady pracy stają się dłużnikami
 - **Rozwija się szara strefa (obniżenie wpływów do funduszy ubezpieczeniowych)**
- W FUS deficyt łątany z budżetu państwa (ostatecznie stały zapis w ustawie budżetowej)
- Konieczność reform (zmiana systemu z formuły repartycyjnej docelowo na repartycyjno-kapitałową)

Ryzyko socjalne/społeczne (social risk)

- Niebezpieczeństwo wystąpienia zdarzenia:
 - Przyszłego
 - Niepewnego
 - Niezależnego od woli człowieka
 - Mającego negatywne skutki związane z występowaniem kwestii społecznych (problemów społecznych)
- Zagrożenie osoby podlegającej regulacjom ZS utratą bądź obniżeniem do poziomu poniżej minimum m.in. źródeł utrzymania (środków do życia) z przyczyn od tej osoby niezależnych

Rodzaje ryzyka socjalnego/społecznego (social risk)

1. Dożycie wieku emerytalnego
2. Trwała lub okresowa niezdolność do pracy
3. Śmierć żywiciela
4. Niezdolność lub niemożność świadczenia pracy (z powodu choroby i macierzyństwa)
5. Wypadek przy pracy lub choroba zawodowa (w tym również w szczególnych okolicznościach)
6. Niezdrowie (choroba)
7. Bezrobocie
8. Niedostatek dochodu w rodzinie
9. Trudne sytuacje życiowe

Konwencja nr 102 MOP nie uwzględnia ryzyka trudnych sytuacji życiowych (instytucja pomocy społecznej), natomiast oddzielnie traktuje ryzyko niezdolności lub niemożności świadczenia pracy rozdzielając chorobę i macierzyństwo

ZASADY ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO w ustawodawstwie polskim (Konstytucja RP)

- Wolność
- Solidaryzm (solidarność społeczna)
- Sprawiedliwość
- Współdziałanie władz
- Dialog społeczny
- Pomocniczość

Konstytucja RP

Konstytucja RP (2 kwietnia 1997 r.)

- Preambuła

- (...) Pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych zapewnić rzetelność i sprawność,

w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem,

ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej

jako prawa podstawowe dla państwa

oparte na poszanowaniu **wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości** umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali,

wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka,

jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi,

Art. 67.

Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie **niezdolności do pracy** ze względu na **chorobę** lub **inwalidztwo** oraz po osiągnięciu **wieku emerytalnego**. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

Obywatel pozostający **bez pracy** nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa

RYZYSKO DOŻYCIA WIEKU EMERYTALNEGO

RYZYSKO TRWAŁEJ LUB OKRESOWEJ NIEZDOŁOŚCI DO PRACY
INWALIDZTWO/NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

RYZYSKO WYPADKU PRZY PRACY LUB CHOROBY ZAWODOWEJ

RYZYSKO NIEZDOŁOŚCI LUB NIEMOŻNOŚCI SWIADCZENIA
PRACY (CHOROBA)

RYZYSKO BEZROBOCIA

Art. 68.

Każdy ma prawo do **ochrony zdrowia**.

Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży

RYZIKO NIEZDROWIA

Art. 69.

Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy **w zabezpieczeniu egzystencji**, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej

RYZYKO TRUDNYCH SYTUACJI ŻYCIOWYCH

Art. 71.

Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia **dobro rodziny**. Rodziny znajdujące się w **trudnej sytuacji materialnej i społecznej**, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa.

RYZIKO TRUDNYCH SYTUACJI ŻYCIOWYCH

RYZIKO NIEDOSTATKU DOCHODU W RODZINIE

RYZIKO ŚMIERCI ŻYWICIELA

Konstytucja RP 1997 r.

Ustawa o SUS
17 października 1998 r.

Ustawy emerytalno-rentowe
[ryzyko dożycia wieku
emerytalnego
ryzyko niezdolności do pracy]

Ustawa wypadkowa
[ryzyko wypadku
przy pracy lub
choroby zawodowej]

Ustawa chorobowa
[ryzyko niemożności
świadczenia pracy
z powodu choroby
lub macierzyństwa]

Zasady z ustawy o SUS z 13.10.1998 [Dz.U.98.137.887]

- Zasada powszechności
- Zasada równości (ale nie jednolitości)
- Zasada państwowych gwarancji wypłacalności

Jakie ubezpieczenia obejmują nowe ubezpieczenia społeczne?

- ubezpieczenie emerytalne
- ubezpieczenia rentowe
- ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa (ubezpieczenie chorobowe)
- ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (ubezpieczenie wypadkowe)

Ustawy emerytalno-rentowe

- Ustawa o e i r z FUS 17.12.1998 [Dz.U.04.39.353]
- Ustawa o org i funkcj. FE 28.08.1997 [Dz.U.04.159.1667]
- Ustawa o ike 20.04.2004 [Dz.U.04.116.1205]
- Ustawa o ppe 20.04.2004 [Dz.U.04.116.1207]
- Ustawa o emeryturach pomostowych 7.11.2008 [Dz.U. 08.237.1658]
- Ustawa o emeryturach kapitałowych 17.10.2008 [Dz.U. 08.228.1507]
- Ustawa o zakładach emerytalnych [w fazie projektu]

Ustawa wypadkowa (ubezpieczeniowa)

- Ustawa o **ubezpieczeniu** społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych 30.10.2002
- [Dz.U.02.199.1673] Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o **zaopatrzeniu** z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz.U. Nr 199, poz. 1674 z późn. zm.)

Ustawa chorobowa

- Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa 25.06.1999 [Dz.U. 05.31.267]

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zakres podmiotowy

➤ **Obowiązkowo podlegają m.in.**

- pracownicy
- członkowie spółdzielni rolniczych
- zleceniobiorcy
- osoby wykonujące pracę nakładczą
- osoby prowadzące pozarolniczą działalność

➤ **Dobrowolne podleganie (na wniosek)**

- Polacy pracujący za granicą /w podmiotach zagranicznych na terenie RP, odbywający staż adaptacyjny/
- małżonkowie osób pracujących w polskich placówkach za granicą
- osoby pielęgnujące członka rodziny
- klerycy i zakonnicy
- studenci

Ubezpieczenie chorobowe

Zakres podmiotowy

➤ **Obowiązkowo podlegają**

- pracownicy
- członkowie spółdzielni rolniczych
- osoby odbywające służbę zastępczą

➤ **Dobrowolnie podlegają**

- osoby wykonujące pracę nakładczą
- zleceniobiorcy
- osoby prowadzące pozarolniczą działalność
- więźniowie lub aresztowani
- osoby skierowane do odpłatnej pracy
- duchowni

Ubezpieczenia wypadkowe

➤ **Obowiązkowo podlegają**

**Pracodawcy za tych
pracowników, którzy
fizycznie pracują w
ich zakładach pracy
(osoby podlegające
ubezpieczeniom
emerytalnemu i
rentowym)**

➤ **Brak możliwości dobrowolnego podlegania**

Ustawa wylicza następujące kategorie osób, które **nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu:**

- osoby wykonujące pracę nakładczą oraz agenci (zleceniobiorcy), którzy wykonują pracę poza siedzibą zleceniodawcy (do 31.12.2009)
- osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński
- osoby pobierające zasiłki dla bezrobotnych, w okresie przekwalifikowania zawodowego

Ubezpieczeniu wypadkowemu **nie podlegają** również:

- osoby dobrowolnie kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe
 - żołnierze niezawodowi w służbie czynnej
 - żołnierze zawodowi
 - funkcjonariusze Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej
 - osoby pobierające świadczenia socjalne wypłacane w okresie urlopu

Zmiana od 2010 r.!

- Ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają wszyscy zleceniobiorcy niezależnie od miejsca wykonywania pracy

Podmioty ubezpieczenia

- Ubezpieczony
- Płatnik
- Wykonawca

*Polski system
ubezpieczenia
emerytalnego*

Reforma systemu emerytalnego

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych z 13 października 1998 r.

Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z 17 grudnia 1998 r.

System emerytalno-rentowy

- Przesłanki reformy:
 - Zmiana ustroju państwa
 - Zasada pomocniczości (wpisana do konstytucji 1997 r.)
 - Wprowadzenie do ubezpieczeń zasad przezorności, odpowiedzialności jednostki, samorządności i decentralizacji – efekt zmian doktrynalnych i organizacyjnych w kraju

Systemy emerytalno-rentowe obowiązujące w Polsce

- Powszechny: pracowniczy/ubezpieczeniowy (system ubezpieczeń społecznych)
- Uregulowania odrębne:
 - Rolnicy: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (system ubezpieczeń dla rolników obywatelstwa polskiego, oraz ich rodzin jeśli nie podlegają innemu systemowi)
 - Podział na:
 - Rentowe i emerytalne.
 - Wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie.
 - Sędziowie (prawo o ustroju sądów powszechnych - powołanie do pełnienia urzędu sędziowskiego przez Prezydenta RP – prawo do spoczynku)
 - Prokuratorzy (ustawa o prokuraturze)
 - Żołnierze zawodowi i funkcjonariusze służb mundurowych (systemy zaopatrzeniowe)

System powszechny

Emerytura z systemu przed 1999

- Wiek emerytalny

60 kobiety/65 mężczyźni

- Wysługa lat/okres zatrudnienia/po 1991 r.
okres składkowy/nieskładkowy

20 kobiety/25 mężczyźni

3 grupy ubezpieczonych

- Urodzeni do 31.12.1948 r. (włącznie) prawo do korzystania z przywilejów emerytur wcześniejszych i pomostowych. Przynależność do „starego” systemu
- Urodzeni pomiędzy 1.01.1949 a 31.12.1968 prawo do korzystania z przywilejów emerytur wcześniejszych i pomostowych pod warunkiem nie przystąpienia do zreformowanego systemu (pod warunkiem pozostania w „starym” systemie)
- Urodzeni 1.01.1969 i później (obowiązkowo należą do nowego, zreformowanego systemu).

Starsi/młodszy emerycy/ubezpieczeni

- Starsi emerycy – Ci, którzy przeszli na emeryturę w ustawowym wieku 60/65
- Młodszy emerycy – Ci, którzy przeszli na tzw. wcześniejszą emeryturę (zawieszalność części >70%, całości >130%)
- Starsi ubezpieczeni – urodzeni przed 1.01.1949
- Młodszy ubezpieczeni – urodzeni 1.01.1949 i później

Okresy składkowe

- **Okresy składkowe** to okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (art. 6 ustawy o e i r z FUS)
 - **Okresy opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (także w okresie bezrobocia, jeśli bezrobotny zarejestrowany jest w Urzędzie Pracy oraz w okresie pobierania świadczeń z pomocy społecznej)**
 - **Okresy podlegania ubezpieczeniom społecznym w charakterze osoby duchownej**
 - **Okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim (zastępcze formy tej służby)**
 - **Okresy działalności kombatanckiej (podlegania represjom wojennym)**
 - **Okres pobierania zasiłku macierzyńskiego**
 - **pozostałe**

Okresy nieskładkowe

- **Okresy nieskładkowe** to występujące w okresie aktywności zawodowej okresy, za które nie została opłacona składka na ubezpieczenia społeczne (art. 7 ustawy o e i r z FUS):
 - Okresy:
 - **Pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy na podstawie Kodeksu Pracy**
 - **Zasiłków z ubezpieczenia chorobowego**
 - Zasiłek chorobowy
 - Świadczenie rehabilitacyjne
 - Okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem
 - **Okresy urlopy wychowawczego**
 - **Okresy urlopu bezpłatnego**
 - **Okresy studiów wyższych pod warunkiem ukończenia tych studiów (absolutorium)**
 - **Okresy doksztalcania zawodowego lekarzy w klinikach akademii medycznych i oddziałach instytutów naukowych w charakterze wolontariusza w granicach do 1 roku**
 - **pozostałe**

- Okresy nieskładkowe uwzględniane są w wymiarze nie przekraczającym 1/3 udowodnionych okresów składkowych (w ciągu 20 lat u kobiety, 25 lat u mężczyzny);
- 0,7 % podstawy wymiaru

- Gdy okresy składkowe i nieskładkowe zbiegają się w czasie, przyjmuje się do ustalenia prawa do świadczenia okres korzystniejszy dla ubezpieczonego;
- 1,3 % podstawy wymiaru

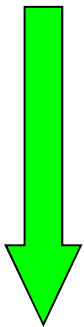
Zasady ustalania składek:

- Ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenia rentowe i ubezpieczenie chorobowe - *sztynna* składka- jednakowe dla wszystkich ubezpieczonych stopy procentowe
- Ubezpieczenie wypadkowe- składka *zróznicowana*. Finansują je płatnicy składek i ubezpieczeni
 - Ubezpieczenie emerytalne płacą w równych częściach ubezpieczony i pracodawca: po 9,76% (**łącznie 19,52%**). Część tej składki- 7,3% ZUS odprowadza do OFE
 - Ubezpieczenia rentowe w mniejszym stopniu obciążają ubezpieczonych (płacą 1,5% podstawy wymiaru) niż płatników (4,5% podstawy wymiaru) (**łącznie 6%**)
 - Ubezpieczenie chorobowe finansowane w całości przez ubezpieczonych **2,45%** podstawy wymiaru

36,59% podstawy wymiaru składki do ZUS
18,71% ze środków należących do pracownika
17,88% ze środków pracodawcy

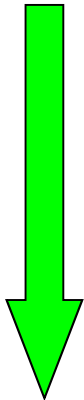
19,52% emerytalne

0,4% - 8,12% wypadkowe

2,45% chorobowe

6,00% rentowe

12,22% ZUS

7,3% OFE

Funkcjonowanie II filaru

Podstawa wymiaru składki

Jest to przychód, z tytułu:

- ✓ Zatrudnienia
- ✓ Członkostwa w rolniczej spółdzielni
- ✓ Kwota uposażenia (posłowie, senatorowie)
- ✓ Stypendium
- ✓ Kwota minimalnego wynagrodzenia (np. żołnierze niezawodowi)
- ✓ Zasiłek bezrobotnych
- ✓ Zasiłek z pomocy społecznej
- ✓ Kwota zadeklarowana (nie niższa od minimalnego wynagrodzenia)

Emerytura z systemu 1999

uzyskanie prawa do świadczenia

- **Stara** (starsi ubezpieczeni + Ci, którzy wybrali pozostanie)
- **Nowa** (Ci, którzy wybrali nowy system+młodzi)

I filar

- Wiek emerytalny 60/65
- Okres składkowy + nieskładkowy 20/25 lat
- Proporcja okresów skład/nieskładk: 3:1
- Kwota bazowa (od 1.03.2010 r. 2716,71 zł)
- Urodzeni przed 1.01.1949

I + II filar

- Wiek emerytalny 60/65
- Zebrany kapitał (podstawa obliczenia)/wskaźnik przeciętnej dalszej długości trwania życia
- Urodzeni po 31.12.1968

Świadczenia na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS

- Emerytura
- Renta z tytułu niezdolności do pracy (w tym renta szkoleniowa)
- Renta rodzinna
- System dodatków do podstawowych świadczeń (pielęgnacyjny, sierocy i inne)
- Zasiłek pogrzebowy 200% przec. wynagrodzenia w GN 3
146,00 zł x2 = 6292,00 zł

(obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 grudnia 2009 r. w sprawie kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w roku 2010 oraz przyjętej do jej ustalenia kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia (M.P. Nr 80, poz. 997).

Kwoty najniższych gwarantowanych świadczeń emerytalno-rentowych **od 1 marca 2010 r.:**

emerytura, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renta rodzinna	706,29 zł
renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy	543,29 zł
renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową i renta rodzinna wypadkowa	847,55 zł
renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową	651,95 zł

System dodatków do emerytur i rent

dodatek pielęgnacyjny, za tajne nauczanie	181,10 zł
dodatek pielęgnacyjny dla inwalidy wojennego całkowicie niezdolnego do pracy i samodzielnej egzystencji	271,65 zł
dodatek dla sieroty zupełnej	340,39 zł
dodatek kompensacyjny	27,17 zł
świadczenie pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach wydobywania rud uranu i batalionach budowlanych - w zależności od liczby pełnych miesięcy trwania pracy	od 9,08 zł do 181,10 zł
świadczenie pieniężne przysługujące osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR - w zależności od liczby pełnych miesięcy trwania pracy	od 9,08 zł do 181,10 zł

Emerytury

- Emerytury ok.4,4 mln
- W tym wcześniejsze emerytury ok.1,06 mln

Renty

- osoby otrzymujące renty z tytułu niezdolności do pracy ok.1,54 mln
- renty rodzinne ok.1,3 mln

Nowo przyznane renty (spadek)

- W 1996 roku przyznano ich ok.150 tys.,
- W 2007 roku zaledwie ok. 50 tys.

- prawie 43 procent Polaków w wieku 50- 69 lat pobiera emeryturę (w tym wcześniejszą)
- jednocześnie co trzeci Polak z tej grupy wiekowej deklaruje, że chciałby pracować jak najdłużej.

Ubezpieczenia rentowe

Niezdolność do pracy

- **Niezdolna do pracy** jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności organizmu po przekwalifikowaniu
- **Całkowicie niezdolną do pracy** jest osoba, która całkowicie utraciła zdolność do wykonywania pracy
- **Częściowo niezdolną do pracy** jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do wykonywania pracy zgodnie z poziomem posiadanych kwalifikacji

Krajowe akty prawne regulujące ubezpieczenie rentowe

- ustawa systemowa – ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych
- ustawa emerytalna – ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Warunki przyznania renty

- Przesłanki prawa do renty:
 - Osoba jest niezdolna do pracy
 - Ma orzeczoną niezdolność przez lekarza orzecznika ZUS
 - Ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy oraz wymaganą proporcję okresów składkowych do nieskładkowych
 - Niezdolność do pracy powstała w czasie okresów składkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów

Okres ubezpieczenia wymagany do przyznania renty

- Rok- jeżeli niezdolność powstała przed ukończeniem 20 lat
- 2 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku 20-22 lata
- 3 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku 23-25 lat
- 4 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku 26-30 lat
- 5 lat powyżej 30 roku życia

RENTY Z TYTUŁU
NIEZDOLNOŚCI
DO PRACY
art.59

```
graph TD; A[RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY art.59] --- B[Renta okresowa]; A --- C[Renta stała]; A --- D[Renta szkoleniowa];
```

Renta okresowa

Renta stała

Renta szkoleniowa

Renta rodzinna

- **Renta rodzinna** – przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury bądź renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.
- **Nieuprawnieni:**
 - konkubenci i ich dzieci, rozwiedzeni małżonkowie

Renta rodzinna

Najbliżsi członkowie rodziny uprawnieni do świadczenia:

- **Dzieci** (własne zmarłego, drugiego małżonka, przysposobione oraz przyjęte na utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności)
 - 1) Do ukończenia 16 lat, a w razie nauki w szkole – do ukończenia 25 lat
 - 2) Urlop dziekański nie pozbawia prawa do świadczenia
- **Małżonek** (wdowiec, wdowa)

wymagane spełnienie 1 z 4 warunków:

 - 1) Ukończenia 50 lat
 - 2) Niezdolności do pracy (w chwili śmierci małżonka lub nie później niż 5 lat od niej)
 - 3) Wychowywania co najmniej jednego z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnionego do renty rodzinnej po zmarłym, jeżeli nie osiągnęło ono 16 lat lub jeżeli kształci się w szkole -18 lat.
 - 4) Sprawowania pieczy nad dzieckiem, które jest bądź całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, bądź całkowicie niezdolne do pracy i uprawnione do renty rodzinnej
- **Rodzice**
 - 1) ojczym, macocha i osoby przysposabiające

Wysokość renty rodzinnej

- Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, która w razie konieczności dzielona jest w równych częściach między uprawnionych
- Renta rodzinna wynosi:
 - Dla **jednej** osoby uprawnionej: **85%** świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu
 - Dla **dwóch** osób uprawnionych: **90%** świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu
 - Dla **trzech i więcej** osób uprawnionych: **95%** świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu.
- **706,29 zł** - Najniższa renta rodzinna od 1.03.2010 r.

Dodatki do rent

- Dodatek pielęgnacyjny

- Przysługuje osobie uznanej za całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji albo
- Jeżeli ukończyła 75 lat
- Od 1 marca 2010 r. dodatek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości **271,65 zł** miesięcznie

- Dodatek sierocy

- Dla sieroty zupełnej (dodatek do renty rodzinnej)
- **340,39 zł** - najniższa wysokość dodatku (od 01.03.2010 r.)

Zasiłek pogrzebowy

- Ryczałtowy
- Równy dla wszystkich uprawnionych
- Wynosi 200% przeciętnego wynagrodzenia
 $3\ 146,00\ \text{zł} \times 2 = 6\ 292,00\ \text{zł}$

- Przysługuje w razie śmierci:
 - 1) Ubezpieczonego
 - 2) Osoby pobierającej emeryturę lub rentę
 - 3) Osoby spełniającej w dniu śmierci warunki do uzyskania i pobierania emerytury lub renty
 - 4) Członka rodziny ubezpieczonego, emeryta lub rencisty (szerszy krąg niż w przypadku renty rodzinnej)

- Przysługuje temu kto pokrył koszt pogrzebu (także np. Ośrodkom Pomocy Społecznej)

Renty przyznawane w drodze wyjątku

- Organy uprawnione do przyznania *renty specjalnej* na koszt budżetu państwa:
 - Prezes Rady Ministrów
 - Prezes ZUS
- Przyznawane „w szczególnie uzasadnionych przypadkach” oraz „na warunkach i wysokości innej niż określonej w ustawie”
- Coroczne sprawozdanie premiera przed sejmem

Dokumenty w sprawie rent i emerytur

- Racjonalizacja wydatków społecznych – Zielona Księga (MGPIPS 2003)
- Krajowa strategia emerytalna (MPS 2005)
- Zabezpieczenie społeczne i integracja społeczna 2006-2008 (MPiPS 2006)
- Plan Rozwoju i Konsolidacji Finansów na lata 2010-2011

Racjonalizacja wydatków społecznych – Zielona Księga

- Założenia:
 - Automatyczne przechodzenie z renty na emeryturę w wieku emerytalnym
 - Orzekanie niezdolności do pracy max. do 5 lat
(chyba, że przesłanki, iż stan zdrowia rencisty nie rokuje nadziei na poprawę)
 - Weryfikacja uprawnień do rent
 - Opracowanie standardów jednakowego orzecznictwa (w różnych oddziałach ZUS orzekano inaczej w podobnych przypadkach)

Zabezpieczenie społeczne i integracja społeczna 2006-2008

- Założenia:
 - Możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę do końca 2007/2008
 - Obniżenie składki na ubezpieczenie rentowe
 - Wprowadzenie niższej składki dla osób rozpoczynających działalność gospod.

Renta socjalna (z systemu pozaubezpieczeniowego!)

ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej [Dz.U. nr 135, poz. 1268 z późn. zm.]

- Przyznawana jest osobie, która
 - jest pełnoletnia oraz
 - jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
 - przed ukończeniem 18. roku życia albo
 - w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia albo
 - w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.
- Wysokość renty: 84% **najniższej renty z tytułu** całkowitej niezdolności do pracy
- Od 1 marca 2010 r. 593,28 zł
- Przyznawana jako świadczenie zaopatrzeniowe finansowane z budżetu państwa

Ubezpieczenie chorobowe

Ubezpieczenie w razie choroby

- Jest to ubezpieczenie na wypadek przejściowej niezdolności do pracy z powodu choroby lub niemożności świadczenia pracy z określonych przyczyn powodujących uszczerbek w wynagrodzeniu za pracę (likwidacja części szkody, która powstała w wyniku ziszczenia się ryzyka)
- Czas przestoju w pracy z powodu choroby na jakie zapaść może pracownik w okresie swojej aktywności zawodowej
Czas przestoju w pracy z powodu konieczności sprawowania opieki nad dzieckiem, lub innym członkiem rodziny
Czas przestoju w pracy z powodu konieczności zaprzestania pracy w wyniku zaawansowanej cięży, lub macierzyństwa
- Co do zasady niezdolność do pracy musi wystąpić w okresie podlegania ubezpieczeniu i opłacania składki
- USTAWA z dnia 23.06.1999 o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

Kodeks pracy - Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Art.92

Wynagrodzenie chorobowe zgodnie z Kodeksem Pracy:

1. wypłaca się zgodnie z zasadami wymiaru wynagrodzenia (podstawa wymiaru)
2. wypłacany jest za każdy dzień niezdolności do pracy, nawet za dni ustawowo wolne od pracy
3. za pierwszych 33 choroby wynagrodzenie wypłaca pracodawca, następnie wypłacany jest zasiłek chorobowy z ubezpieczenia chorobowego
4. od 1 stycznia 2009 jeśli ubezpieczony 50+ - wynagrodzenie chorobowe wypłaca się maksymalnie przez 14 dni

Zakres przedmiotowy

Rodzaje świadczeń

- zasiłek chorobowy
- świadczenie rehabilitacyjne
- zasiłek wyrównawczy (jedynie ubezpieczonym będącym pracownikami)
- zasiłek macierzyński
- zasiłek opiekuńczy
- Zasiłek porodowy (do 2003 r.) – obecnie uchylony

Kto decyduje o wypłacie świadczeń?

- Orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie wniesiono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczenia rehabilitacyjnego

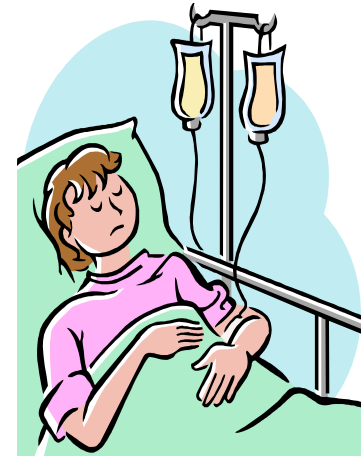
Zasilek chorobowy

- **Zasilek chorobowy**
- 80% podstawy wymiaru (podstawowy)
- 70% pobyt w szpitalu
- 100% okres ciąży
- 100% wypadek przy pracy (z ubezpieczenia wypadkowego a nie chorobowego!)

- Wypłata maksymalnie 182 dni (gruźlica, ciąża 270)

- **Wynagrodzenie za okres niezdolności do pracy:**
- Minimum 80% podstawy wymiaru (pracodawca może wprowadzić wyższą podstawę wymiaru)
- 100% w okresie ciąży
- 100% wypadek przy pracy (z ubezpieczenia wypadkowego a nie chorobowego!)

- Wypłata maksymalnie 33 dni (14 dni dla osób 50+)

Świadczenie rehabilitacyjne

- Przysługuje niezdolnym do pracy po ustaniu okresu pobierania zasiłku chorobowego, jeśli dalsze leczenie lub rehabilitacja rokują nadzieje na odzyskanie zdolności do pracy
- Przyznawany maksymalnie na 12 m-cy (1 miesiąc=30 dni, maksymalnie 360 dni)
- Przyznaje się również za dni ustawowo wolne od pracy

Wysokość świadczenia rehabilitacyjnego

- 90% podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przez pierwszych 90 dni
- 75% podstawy wymiaru zasiłku chorobowego za następne dni
- Jeżeli niezdolność do pracy przypada na okres ciąży przysługuje w wysokości 100% podstawy wymiaru

Zasitek wyrównawczy

- Świadczenie przysługujące ubezpieczonym będącym pracownikami, jeśli na skutek sprawności wykonuje pracę w ośrodku rehabilitacji zawodowej bądź na wyodrębnionym stanowisku pracy dostosowanym do potrzeb przyuczenia do określonej pracy lub adaptacji.
- Różnica wysokości pomiędzy otrzymywanym obecnie wynagrodzeniem a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej
- Przysługuje maksymalnie przez 24 miesiące

Zasiłek macierzyński

- Problematyka świadczeń macierzyńskich jest uregulowana w **Ustawie Chorobowej**
- Długość urlopu macierzyńskiego reguluje natomiast **Kodeks Pracy**
- Zasiłek macierzyński przysługuje z tytułu ubezpieczenia chorobowego przez okres ustalony w Kodeksie Pracy jako okres urlopu macierzyńskiego (matce/ojcu)
- Wysokość zasiłku macierzyńskiego - 100% podstawy wymiaru

Długość urlopu (Kodeks pracy)

- Nowość od **1 stycznia 2010** zerwano z uzależnieniem długości urlopu macierzyńskiego od tego, który to jest poród pracownicy. Nowy wymiar urlopu jest uzależniony od liczby dzieci, które urodzą się w czasie jednego porodu.
- *Pracownicy przysługuje (art. 180, pkt. a):*
- 20 tygodni (zamiast 18) - w przypadku urodzenia 1 dziecka przy jednym porodzie,
- 31 tygodni (zamiast 28) - w przypadku urodzenia 2 dzieci przy jednym porodzie,
- 33 tygodnie (zamiast 28) - w przypadku urodzenia 3 dzieci przy jednym porodzie,
- 35 tygodni (zamiast 28) - w przypadku urodzenia 4 dzieci przy jednym porodzie,
- 37 tygodni (zamiast 28) - w przypadku urodzenia 5 i więcej dzieci przy jednym porodzie.

Dodatkowy urlop macierzyński (Kodeks pracy)

- Od 1 stycznia 2010 roku
- Uprawnieni:
 - Pracownica (matka wychowująca dziecko) po wykorzystaniu pełnego wymiaru urlopu
 - Pracownik (ojciec wychowujący dziecko) gdy skorzysta z części urlopu macierzyńskiego - po rezygnacji matki po wykorzystaniu 14 tygodni urlopu lub gdy nie korzysta z części urlopu macierzyńskiego, po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego przez matkę.

Z dodatkowego urlopu macierzyńskiego nie będą mogli skorzystać oboje rodzice w tym samym czasie.

Urlop ojcowski (Kodeks pracy)

- Od 1 stycznia 2010 r.
- pracownikowi – ojcu wychowującemu dziecko przysługuje prawo do urlopu ojcowskiego (art. 1823 k.p.)
- Można go wykorzystać najpóźniej do czasu ukończenia przez dziecko 12 miesięcy (art. 1823 § 1 k.p.)

- Pracownik ma prawo do wykorzystania urlopu ojcowskiego również w tym samym czasie, kiedy z urlopu macierzyńskiego będzie korzystać matka dziecka (art. 1823 k.p.).
- Za czas urlopu ojcowskiego pracownikowi przysługuje zasiłek macierzyński w wymiarze 100% podstawy wymiaru zasiłku (art. 31 ustawy chorobowej).

Etapowe podwyższanie urlopu macierzyńskiego

Lp.	2010	2011	2012	2013	od 2014
w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie	2 tyg.	2 tyg.	4 tyg.	4 tyg.	6 tyg.
w przypadku urodzenia dwojga lub więcej dzieci podczas jednego porodu	3 tyg.	3 tyg.	6 tyg.	6 tyg.	8 tyg.

Wymiar urlopu ojcowskiego

2010	2011	2012	Kolejne lata
tydzień	tydzień	2 tygodnie	2 tygodnie

Zasiłek opiekuńczy

Zasiłek opiekuńczy przysługuje ubezpieczonemu zwolnionemu od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad:

- 1) Zdrowym dzieckiem w wieku do ukończenia 8 lat w przypadku:
 - a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza,
 - b) porodu lub choroby małżonka ubezpieczonego, stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowanie opieki,
 - c) pobytu małżonka ubezpieczonego, stale opiekującego się dzieckiem, w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej;
- 2) Chorym dzieckiem w wieku do ukończenia 14 lat;
- 3) Innym chorym członkiem rodziny.

Zasiłek opiekuńczy

- Przysługuje bez okresu wyczekiwania
- Okres wypłaty zasiłku:
 - Maksymalnie 60 dni w ciągu roku kalendarzowego, jeżeli opieka sprawowana jest nad dzieckiem zdrowym do lat 8 lub chorym do lat 14.
 - 14 w ciągu roku kalendarzowego, jeśli dotyczy to innego członka rodziny
- Wysokość zasiłku – 80% podstawy wymiaru
- Przysługuje za każdy dzień niezdolności do pracy, w tym za dni ustawowo wolne od pracy

Ubezpieczenie wypadkowe

PRZEDMIOT

- **Ubezpieczenie wypadkowe – czwarte z czterech ubezpieczeń, których przedmiot i podmioty uregulowane są przepisami ustawy systemie ubezpieczeń społecznych**
- **Ubezpieczenie wypadkowe – regulacje szczegółowe (świadczenia, ich wysokość, warunki przyznawania –ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (zwanej ustawą wypadkową).**
- **Zaopatrzenie wypadkowe to instytucja prawna odrębna, uregulowana obecnie w ustawie z 30 października 2002 roku o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach.**

SKŁADKA

- Składkę wnoszą wyłącznie płatnicy ze swoich środków
- Składka jest zróżnicowana (ruchoma stopa procentowa)
- Jej wysokość zależy od 2 czynników:
 - Wypadkowości w danej branży (np. stosunkowo wysoka w górnictwie)
 - Wypadkowości w danym zakładzie pracy (np. w danej kopalni: zrestrukturyzowana – stara)

WYPADEK PRZY PRACY

Za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą. Definicja składa się z czterech normatywnych elementów:

- **nagłość zdarzenia**
 - **przyczyna zewnętrzna**
 - **skutki zdarzenia**
 - **związek z pracą**
-
- **Wypadek przy pracy rozumiany jest jako ryzyko zawodowe**
 - **Następstwa wypadku przy pracy (niezdolność do pracy, uszczerbek na zdrowiu, śmierć) traktowane jest jako ryzyko socjalne od którego przysługuje ubezpieczenie**

Niepracowniczy wypadek (art. 3 ust. 3)

- **Za wypadek przy pracy uważa się również zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego z danego tytułu podczas określonych ryzykownych czynności (działalności), np.**
 - **Uprawianie sportu w czasie zawodów**
 - **Odbywania szkolenia lub stażu**
 - **Wykonywania pracy na podstawie skierowania do pracy w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności i inne.**

CHOROBA ZAWODOWA

choroba określona w wykazie chorób zawodowych, o którym mowa w w Kodeksie Pracy (art. 237 § 1 pkt 2), jeżeli została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub sposobem wykonywania pracy (Art. 4 ustawy wypadkowej)

Stopa procentowa składki

- Ustala się na dany rok składkowy (1 kwietnia-31 marca)
- Zróżnicowana w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków
- Od 1.01.2010 pracodawcy przyporządkowani zostali do grup działalności PKD 2007 (Polska Klasyfikacja Działalności) i dla poszczególnych grup (według kategorii stopnia ryzyka zawodów znajdujących się w danej grupie) ustalone są stopy procentowe

Rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej

- **zasilek chorobowy**
- **świadczenie rehabilitacyjne**
- **zasilek wyrównawczy**
- **jednorazowe odszkodowanie – dla ubezpieczonego**
- **jednorazowe odszkodowanie – dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty**
- **renta z tytułu niezdolność do pracy**
- **renta szkoleniowa**
- **renta rodzinna**
- **dodatek do renty rodzinnej**
- **dodatek pielęgnacyjny**
- **pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne**

Zasiłek chorobowy

- Dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy (100% podstawy wymiaru od pierwszego dnia niezdolności)

Świadczenie rehabilitacyjne

- Po wyczerpaniu zasiłku chorobowego ubezpieczony nadal jest niezdolny do pracy ale jego dalsze leczenie i rehabilitacja daje rokowania na odzyskanie sprawności organizmu (100% podstawy wymiaru)

Zasitek wyrównawczy

- Pracownik, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu
- Wymiar: Różnica wysokości pomiędzy otrzymywanym obecnie wynagrodzeniem a przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce narodowej

Jednorazowe odszkodowanie dla ubezpieczonego

- Dla ubezpieczonego, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu
- Stały uszczerbek na zdrowiu – takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu nie rokujące poprawy
- Długotrwały uszczerbek – orzekany, gdy kres naruszenia sprawności organizmu powodujący upośledzenie czynności organizmu przekracza 6 m-cy i może ulec poprawie
- Wymiar: od 1 kwietnia 2007 za każdy % stałego lub długotrwałego uszczerbku – 20% przeciętnego wynagrodzenia w GN
- Orzeka lekarz orzecznik lub komisja lekarska ZUS

Jednorazowe odszkodowanie dla członków rodziny zmarłego poszkodowanego

- Kwota jednorazowego odszkodowania stanowi odpowiednią wielokrotność przeciętnego wynagrodzenia, której wielkość zależy od stopnia pokrewieństwa i liczby osób uprawnionych do pobierania odszkodowania
 - 18-krotne przeciętne wynagrodzenie w GN, jeżeli uprawnionym jest małżonek lub dziecko
 - 9-krotne przeciętne wynagrodzenie , gdy uprawnionym jest inny członek rodziny
 - 18-krotne przeciętne wynagrodzenie zwiększone o 3,5-krotne przeciętne wynagrodzenie na każde dziecko, jeżeli uprawnieni są jednocześnie małżonek i jedno lub więcej dzieci

Renta z tytułu niezdolności do pracy

- Dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej
- Renta wypadkowa nie może być niższa niż 120% najniższej renty z ubezpieczenia podstawowego

Renta szkoleniowa

- Dla ubezpieczonego wobec którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową
- Renta wypadkowa nie może być niższa niż 120% tej samej najniższej renty z ubezpieczenia podstawowego

Renta rodzinna

- Dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych
- Renta wypadkowa nie może być niższa niż 120% tej samej najniższej renty z ubezpieczenia podstawowego

Uznawanie zdarzenia za wypadek przy pracy

- Podstawa prawna:
 - Kodeks Pracy
 - Rozporządzenie z 28 lipca 1998 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz sposób ich dokumentowania a także zakres informacji zamieszczanych w rejestrze wypadków przy pracy [Dz.U. Nr 115, poz. 744 z późn. zm.]

ZAWIESZALNOŚĆ WYPŁATY ŚWIADCZEŃ

- **Od dnia 1 stycznia 2003 roku wszystkie świadczenia rentowe przyznawane w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową zostały objęte ogólnymi zasadami dotyczącymi zawieszania lub zmniejszania świadczeń w związku z osiągnięciem przychodu (70%-130%)**
- **Wcześniej renty wypadkowe i rodzinne były wypłacane w pełnej wysokości, niezależnie od tego, jaki przychód osiągała osoba uprawniona do tych świadczeń.**

ZAOPATRZENIE WYPADKOWE

wypadek to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w szczególnych okolicznościach, m.in. przy:

- ratowaniu innych osób od grożącego ich życiu niebezpieczeństwa
- chronieniu własności publicznej przed grożącą jej szkodą
- ściganiu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa
- pracy w OHP na innej podstawie niż umowa o pracę
- wykonywaniu bezpośredniej ochrony przed klęskami żywiołowymi
- w czasie zajęć szkolnych i na studiach doktoranckich
- wykonywaniu świadczeń przez wolontariusza
- uczestnictwu w centrum integracji społecznej
- wykonywaniu przez bezrobotnego prac społecznie użytecznych.

*UBEZPIECZENIE
ZDROWOTNE*

Podział modeli systemów zdrowotnych

Ze względu na formę własności zasobów służących produkcji świadczeń zdrowotnych:

- Prywatny (rezydualny) USA
- Ubezpieczeniowy (Bismarckowski) Niemcy
- Narodowa służba zdrowia (Beveridge'a) WB
- Socjalistyczny (Siemaszki) ZSRR

Ze względu na źródła finansowania:

- Ubezpieczeniowy
- Zaopatrzeniowy
- Pomocowy

Obecny system zdrowotny - uregulowania prawne

Konstytucja art. 68

1. „Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.”
 2. „Obywatelom, niezależnie od sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.”
- Ustawa z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (weszła w życie od 1 października 2004 r.)

- Ustawa o odpowiedzialności zawodowej fachowych pracowników służby zdrowia 1950
- Ustawa o izbach lekarskich 1989
- Ustawa o samorządzie pielęgniarek i położnych 1991
- Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej 1991
- Ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentysty 1996
- Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej 1996
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego 1994
- Ustawa o chorobach zakaźnych i zakażeniach 2001
- Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii 1997
- Ustawa o państwowym ratownictwie medycznym 2001
- Ustawa o publicznej służbie krwi 1997
- Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym 1997
- Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia 2003
- Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych 2004

Zasady systemu zdrowotnego

- Równego traktowania ubezpieczonych
- Równego dostępu do świadczeń
- Solidarności społecznej

Składka

- System powszechny
- Ubezpieczenie może mieć charakter obowiązkowy lub dobrowolny
- Administrowaniem składki (pobór) zajmuje się ZUS
- Składka wynosi 9% (od 1 stycznia 2007 r.)

Stosunki prawne powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego

ubezpieczony

stosunek
świadczenia opieki
zdrowotnej

stosunek
ubezpieczenia

świadczeniodawca

NFZ

stosunek organizacji i
finansowania świadczeń
opieki zdrowotnej

Obowiązkowo objęci ubezpieczeniem (art. 66)

- Pracownicy (w rozumieniu sus a nie KP)
 - Umowa o pracę (KP)
 - Umowa agencyjna (KC)
 - Umowa zlecenia (KC)
 - Umowa o dzieło (KC) jeżeli świadczy pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy
- Rolnicy i ich domownicy
- Osoby prowadzące działalność pozarolniczą
- Osoby wykonujące pracę nakładczą, na podst. Umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług (KC) lub osoby z nimi współpracujące
- Osoby duchowne
- Członkowie rodzin spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych lub członkowie ich rodzin

Obowiązkowo objęci ubezpieczeniem (art. 66)

- Osoby pobierające świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia
- Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe, osoby pełniące służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, a także kandydaci na żołnierzy zawodowych
- Osoby pobierające świadczenia socjalne (w okresie urlopu, na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania zatrudnienia, korzystania ze stypendium na czas przekwalifikowania, co wynika z odrębnych przepisów i układów zbiorowych pracy

Obowiązkowo objęci ubezpieczeniem (art. 66)

- Poborowi odbywający służbę zastępczą
- Poborowi pełniący służbę w:
 - Policji
 - Straży Granicznej
 - Biurze Ochrony Rządu
- Sędziowie i prokuratorzy
- Posłowie do parlamentu krajowego i europejskiego i senatorowie
- Ławnicy sądowi
- Osoby pobierające emeryturę lub rentę
- Rolnicy i ich domownicy

Obowiązkowo objęci ubezpieczeniem (art. 66)

- Policjanci
- Funkcjonariusze ABW
- Funkcjonariusze AW
- Funkcjonariusze CBA
- Funkcjonariusze SKW
- Funkcjonariusze SWW
- Funkcjonariusze BOR
- Funkcjonariusze SG
- Funkcjonariusze SC
- Funkcjonariusze SW
- Funkcjonariusze PSP

Składka na ubezpieczenie zdrowotne

Lp.	Rok	Wysokość składki
1	1999	7,5%
2	2000	7,5%
3	2001	7,75%
4	2002	7,75%
5	2003	8,00%
6	2004	8,25%
7	2005	8,5%
8	2006	8,75%
9	2007	9,00%
10	2008	9,00%
11	2009	9,00%

Podstawa wymiaru

Lp.	Ubezpieczony	Podstawa wymiaru
	Pracownik w rozumieniu przepisów u.s.u.s	Przychód ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (w tym wynagrodzenie za czas choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną) oraz przychód z umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług albo umowy o dzieło, zawartej lub wykonywanej na rzecz własnego pracodawcy, pomniejszony o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe sfinansowane ze środków pracownika
	Rolnik prowadzący działalność w zakresie działań specjalnych produkcji rolnej	Deklarowana podstawa wymiaru składek odpowiadająca dochodowi ustalonemu dla opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych, w kwocie nie niższej jednak niż kwota odpowiadająca wysokości minimalnego wynagrodzenia albo odpowiadająca minimalnemu wynagrodzeniu w przypadku prowadzenia działalności niepodlegającej opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych
	Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysków

Lp.	Ubezpieczony	Podstawa wymiaru
4	zleceniobiorca	Przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, jeżeli odpłatność za jej wykonywanie określono kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie; jeżeli odpłatność jest określona w inny sposób – kwota zadeklarowana, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
5	Bezrobotny	Kwota odpowiadająca wysokości pobieranego zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium, a w przypadku niepobierania przez bezrobotnego zasiłku lub stypendium – kwota odpowiadająca wysokości zasiłku dla bezrobotnych
6	Osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej	Kwota odpowiadająca wysokości przyznanego zasiłku stałego z pomocy społecznej
7	Uchodźcy objęci indywidualnym programem integracji na podstawie przepisów o pomocy społecznej	Maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej

Zbieg tytułów prawnych do ubezpieczenia zdrowotnego

- Niekonsekwencja!
 - Przy części podmiotów enumeratywnie w ustawie zaznacza się, że dana grupa zawodowa „podlega ubezpieczeniu pod warunkiem niepodlegania temu ubezpieczeniu z innego tytułu”. Dotyczy to zwłaszcza tych tytułów, przy których składka finansowania jest z budżetu państwa (np. osoba korzystająca z urlopu wychowawczego)
 - W pozostałych przypadkach działa się w oparciu o zasadę zgodnie z którą jeśli ubezpieczony posiada więcej niż jeden tytuł do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego, podlega temu ubezpieczeniu z każdego (!) z tych tytułów!

Status członka rodziny ubezpieczonego

- Jeżeli jest się członkiem rodziny ubezpieczonego, spełnia się określone warunki ustawowe oraz nie podlega się ubezpieczeniu z innego tytułu, można zostać zwolnionym z opłacania składki na ubezpieczenie społeczne
- Warunki ustawowe:
 - Jest się dzieckiem do 18 roku życia (26 jeżeli kontynuuje się naukę w szkole), a jeżeli posiada orzeczenie o stopniu niepełnosprawności – bezterminowo
 - Małżeństwo
 - Wstępni pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym

Zakres przedmiotowy (świadczenia opieki zdrowotnej)

- Podstawowa opieka zdrowotna
- Ambulatoryjne świadczenia specjalistyczne
- Leczenie szpitalne
- Świadczenia zdrowotne stomatologiczne
- Badania diagnostyczne
- Leki i wyroby medyczne
- Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
- Leczenie uzdrowiskowe
- Transport sanitarny

BEZROBOCIE

Bezrobotny to osoba, która:

- **nie jest zatrudniona i nie wykonuje innej pracy zarobkowej**
- **jest zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (osoba niepełnosprawna- w połowie wymiaru)**
- Nieucząca się w szkole
- poszukuje zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej
- **jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy**
- jest w wieku powyżej 18 lat i poniżej 60 lat (kobieta) i 65 lat (mężczyzna)
- **nie nabyła jeszcze prawa do emerytury lub renty** (z tytułu niezdolności do pracy, szkoleniowej, socjalnej) albo po zaprzestaniu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności nie pobiera świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego
- nie jest właścicielem nieruchomości rolnej o powierzchni przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub, jako współmałżonek lub domownik, nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy w takim gospodarstwie
- nie podjęła, mimo zarejestrowania pozarolniczej działalności
- nie jest osoba tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności
- nie uzyskuje dochodu przekraczającego połowę minimalnego wynagrodzenia
- **nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego**

Ustawodawstwo

- 1989 r. – ustawa o zatrudnieniu
- 1991 r. – ustawa o zatrudnieniu i bezrobociu
- 1994 r. – ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu
- 2004 r.– ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

- 1991 r. – ustawa o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych
- 1997 r. – ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- 2004 r. - Ustawa o świadczeniach przedemerytalnych

Świadczenia dla bezrobotnych

Prawo do zasiłku przysługuje bezrobotnemu po upływie 7 dni od zarejestrowania we właściwym urzędzie pracy jeżeli:

- 1) nie ma dla niego odpowiedniej propozycji pracy (szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego czy robót publicznych)
- 2) w okresie 18 miesięcy poprzedzających dzień zarejestrowania, łącznie przez okres co najmniej 365 dni:
 - a) był zatrudniony i osiągał wynagrodzenie w kwocie co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę, od którego istnieje obowiązek opłacania składki na Fundusz Pracy, z wyjątkiem obowiązku opłacania składek za niepełnosprawnych, o których mowa w art. 104; w okresie tym nie uwzględnia się okresów urlopów bezpłatnych trwających łącznie dłużej niż 30 dni,
 - b) wykonywał pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą i osiągał z tego tytułu dochód w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę,

Świadczenia dla bezrobotnych cd.

- c) świadczył usługi na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo współpracował przy wykonywaniu tych umów, przy czym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy stanowiła kwota co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę,
- d) opłacał składki na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności lub współpracy, przy czym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy stanowiła kwota wynosząca co najmniej minimalne wynagrodzenie za pracę,
- e) wykonywał pracę w okresie tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności, przy czym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy stanowiła kwota co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę,

Świadczenia dla bezrobotnych cd.

- f) był zatrudniony za granicą przez okres co najmniej 365 dni, w okresie 18 miesięcy przed zarejestrowaniem się w powiatowym urzędzie pracy, i przybył do Rzeczypospolitej Polskiej jako repatriant,
- g) wykonywał pracę w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych, będąc członkiem tej spółdzielni, przy czym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy stanowiła kwota co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę,
- h) opłacał składkę na Fundusz Pracy w związku z zatrudnieniem lub wykonywaniem innej pracy zarobkowej za granicą u pracodawcy zagranicznego w państwie niewymienionym w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a i b,
- i) był zatrudniony lub wykonywał inną pracę zarobkową i osiągał wynagrodzenie lub dochód, od którego istnieje obowiązek opłacania składki na Fundusz Pracy.

Świadczenie obowiązuje od dnia dopełnienia przez bezrobotnego obowiązku złożenia oświadczenia o dochodach i dokumentów niezbędnych do ustalania jego uprawnień do świadczeń.

Wysokość zasiłku

Kwota podstawowa (zasiłek 100%):

od 1 m-ca do 3 m-ca - 717 zł

Kolejne miesiące - 563 zł

Okresy zatrudnienia uprawniające do zasiłku:

Poniżej 5 lat - 80% kwoty podstawowej

Powyżej 20 lat – 120% kwoty podstawowej

Płatnikiem ubezpieczeń emerytalnych i rentowych od wypłaconych zasiłków jest starosta.

Funkcje zasiłków

- Dochodowa (socjalna)
- Motywacyjna (bodźcowa)

Wysokość zasiłku powinna być ustalona na takim poziomie, aby spełnić obie funkcje

Prawo do zasiłku nie przysługuje bezrobotnemu który:

- 1) otrzymał kompensatę (ekwiwalent, odprawę, odszkodowanie) w razie rozwiązania stosunku pracy lub skrócenia okresu wypowiedzenia – 90 lub 180 dni oczekiwania na zasiłek lub okres objęty kompensacją
- 2) odmówił bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia (stażu, szkolenia, innej pracy zarobkowej)
- 3) w okresie 6 miesięcy przed zarejestrowaniem rozwiązał stosunek pracy lub stosunek służbowy za wypowiedzeniem lub na mocy porozumienia stron albo gdy stosunek pracy został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika.

Świadczenia dla bezrobotnych

- Ponad 80% bezrobotnych pozostaje bez prawa do zasiłku – wyczerpanie okresu zasiłkowego.
- Pozostaje tylko pomoc społeczna jeżeli spełnione zostaną warunki ustawy.

Okres pobierania zasiłku

6, 12 lub 18 miesięcy.

Zależy od:

- stopy bezrobocia na danym terenie w stosunku do przeciętnej stopy bezrobocia w kraju,
- od wieku bezrobotnego
- od długości wykazanych okresów uprawniających do zasiłku.

Szczególne ryzyko bezrobocia

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy (wg ustawy o bezrobociu z 2004r.):

- osoby do 25 i powyżej 50 roku życia
- osoby bez kwalifikacji zawodowych
- osoby samotnie wychowujące dziecko do lat 7
- niepełnosprawni
- długotrwale bezrobotni

Dodatkowo:

- Imigranci
- Osoby zamieszkujące tereny wiejskie

Świadczenie przedemerytalne

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych [Dz.U. 2004 nr 120 poz.1252]

WIEK	Kobieta ukończyła 56 lat, mężczyzna 61 lat	Kobieta ukończyła 55 lat, mężczyzna 60 lat	-
STAŻ PRACY	20 lat kobieta, 25 lat mężczyzna	-	Minimum 35 lat (kobiety) 40 lat (mężczyźni)
OKRESY UBEZPIECZENIA	-	30 lat kobiety 35 lat mężczyźni	-
POWÓD ZWOLNIENIA	Utrata pracy z powodu niewypłacalności lub likwidacji pracodawcy	Utrata pracy z powodu niewypłacalności lub likwidacji pracodawcy	Utrata pracy z powodu niewypłacalności lub likwidacji pracodawcy

Wysokość świadczenia

od 1 marca 2010 r. **841,17 zł** waloryzowana kwota określona w ustawie, jednakowa dla wszystkich, nie ma związku z przyszłą emeryturą.

Na wniosek uprawnionego decyzję w sprawie przyznania świadczenia podejmuje organ rentowy tzn. ZUS. Świadczenia te i koszty ich obsługi są finansowane z budżetu państwa.

System świadczeń rodzinnych

Podstawa prawna i kryterium dochodu

- Ustawa o świadczeniach rodzinnych 2003 r.

Zakres podmiotowy

- Do otrzymywania świadczeń rodzinnych uprawnione są osoby, których:
 - Dochód na głowę w rodzinie nie przekracza 504 zł (kryterium dochodowe)
 - Dochód na głowę w rodzinie przekracza 504 zł, ale nie przekracza 583 zł pod warunkiem jednak, że **dziecko** posiada orzeczenie o niepełnosprawności
 - Kryterium dochodowe podlega waloryzacji co 3 lata

Zakres przedmiotowy

- Zasiłek rodzinny
- System dodatków do zasiłku rodzinnego
- Zasiłek pielęgnacyjny
- Świadczenie pielęgnacyjne

Zasiłek rodzinny

- Ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka
- Wysokość zasiłku zróżnicowana jest ze względu na wiek dziecka
- 48 zł – dziecko do lat 5
- 64 zł – dziecko do lat 18
- 68 zł – dziecko do lat 24, pod warunkiem kontynuowania nauki
- Zasiłek nie przysługuje jeśli
 - Dziecko przebywa w instytucji z całodobowym utrzymaniem
 - Przebywa w rodzinie zastępczej
 - Pozostaje w związku małżeńskim

Dodatki do zasiłku rodzinnego

- Z tytułu:
 - urodzenia dziecka – 1000 zł jednorazowo
 - opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego 400 zł miesięcznie
 - samotnego wychowywania dziecka (**170,00 zł** – miesięcznie (*nie więcej niż 340,00 zł na wszystkie dzieci*), **250,00 zł** - miesięcznie w przypadku dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności lub o znacznym stopniu niepełnosprawności (*nie więcej niż 500,00 zł na wszystkie dzieci*))
 - **wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej - 80,00 zł** – miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego

Dodatki

- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego – (**60,00 zł** – miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia **80,00 zł** – miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia)
- rozpoczęcia roku szkolnego - **100,00 zł** - raz w roku
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania - **90,00 zł** – na dziecko przez okres 10 miesięcy w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności

Dodatki

- **50,00 zł** – na dziecko przez okres 10 miesięcy w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej
- Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (**becikowe ustawowe**) - **1000,00 zł jednorazowo**
wniosek składa się do 3 miesięcy od dnia narodzin dziecka
- Jednorazowa zapomoga finansowa z tytułu urodzenia się dziecka (**becikowe gminne**) **1000,00 zł jednorazowo**
*wniosek składa się do 6 miesięcy od dnia narodzin dziecka
(świadczenie **nie przysługuje** na dzieci urodzone przed dniem 09 lutego 2006 r.)*

Dofinansowanie urodzenia dziecka

Świadczenie związane z urodzeniem dziecka	Podstawa prawna	Czy prawo do świadczenia uzależnione jest od dochodu?
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	Art. 9 ustawy o świadczeniach rodzinnych	Tak
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	Art. 15b ustawy o świadczeniach rodzinnych	Nie
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka przyznawana w drodze uchwały rady gminy	Art. 22a ustawy o świadczeniach rodzinnych	Określa uchwała rady gminy, na ogół nie

Świadczenia opiekuńcze

Zasiłek pielęgnacyjny:

- przyznaje się w związku z koniecznością zapewnienia osobie niepełnosprawnej niezdolnej do samodzielnej egzystencji opieki i pomocy innej osoby
- Przysługuje osobie niepełnosprawnej i osobie, która ukończyła 75 lat bez względu na dochód uprawnionego
- Wysokość: **153 zł** (bez względu na dochód)

Świadczenie pielęgnacyjne **420 zł**

- Przyznaje się ze względu na dochód (583 zł)
- Nie przysługuje ono sprawującej opiekę osobie, która ma ustalone
 - Prawo do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego
 - Renty socjalnej
 - Renty lub emerytury

Pomoc społeczna

Podstawa prawna

- Ustawa o pomocy społecznej 2004 r.

Zakres podmiotowy

- Do otrzymywania świadczeń rodzinnych uprawnione są osoby, których:
 - Dochód na głowę w rodzinie nie przekracza
 - 361 zł na osobę w rodzinie
 - 477 zł na osobę samotnie gospodarującą

Zakres przedmiotowy

- Zasiłki pieniężne, m.in.
 - Stały
 - Okresowy
 - Celowościowy
 - Specjalny
 - Pomoc pieniężna
- Zasiłki niepieniężne, m.in.
 - Rzeczowe
 - Kupony/Talony
 - Opał
 - Ubrania
 - Pomoc w remoncie domu
 - Inne

Zasiłek stały

Osoba samotna całkowicie niezdolna do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności jeżeli jej dochód jest niższy od obowiązującego w danym okresie kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej

Zasiłek okresowy

Przysługuje osobie samotnie gospodarującej/rodzinie w razie:

- Długotrwałej choroby
- Bezrobocia
- Oczekiwanie na świadczenie z innych systemów ZS (nie ma warunku całkowitej niezdolności do pracy)
- Świadczenie ma charakter uznaniowy, zależny od możliwości finansowych instytucji pomocy społecznej

Zasitek celowy

- Celem jest łagodzenie skutków zdarzeń losowych

- Klęska żywiołowa
- Klęska ekologiczna

W wyjątkowych wypadkach przekroczenie kryterium dochodowego nie jest przeszkodą do otrzymania świadczenia

Pomoc pieniężna

- Opłacenie składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osoby, która
 - przebywa na bezpłatnym urlopie
 - Rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania osobistej opieki nad członkiem rodziny
 - Może być przyznawana w celu ekonomicznego usamodzielnienia się
 - Warunki pomocy ustala się w umowie pomiędzy świadczeniobiorcą a gminą

Świadczenia niepieniężne

- Praca socjalna (forma pomocy prowadzona przez profesjonalnych pracowników socjalnych)
 - Rzeczowe
 - Kupony/Talony
 - Opał
 - Ubrania
 - Pomoc w remoncie domu
 - inne
- Usług udziela się
 - Bez względu na dochód osoby/rodziny
 - Wedle okoliczności
 - Na podstawie „kontraktu socjalnego”
 - Usług udziela się z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia

Dodatkowo

Emerytury pomostowe

- Obowiązują od 1.01.2009 r.
- Podstawa prawna: ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656).
- Fundusz Emerytur Pomostowych (FEP)
- Składka wynosi 1,5% podstawy wymiaru
- Opłaca w całości pracodawca
- Podmiot: pracownicy wykonujący pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (m.in.

Zakres podmiotowy

- Osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r. zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

Czynniki ryzyka

- prace w **warunkach gorącego klimatu** $> 28^{\circ}\text{C}$
- prace w **warunkach zimnego mikroklimatu** $< 0^{\circ}\text{C}$,
- **bardzo ciężkie prace fizyczne** - efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn – powyżej 8400 kJ, a u kobiet – powyżej 4600 kJ,
- prace w **warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego**
- **ciężkie prace fizyczne** związane z bardzo dużym **obciążeniem statycznym** wynikającym z konieczności pracy w wymuszonej pozycji ciała - efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn – powyżej 6300 kJ, a u kobiet powyżej 4200 kJ

Warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej (łącznie)

- **wykonywaniu przed dniem 1 stycznia 1999 r.** pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (nowe zasady) lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dotychczasowe zasady) ;
- **wykonywaniu po dniu 31 grudnia 2008r.** pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art.3ust.1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (nowe zasady);
- **posiadaniu okresu pracy** w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat (można łączyć okresy przed 1999 i od 2009)
- ukończeniu wieku co najmniej **55 lat w (kobiety) i 60 lat (mężczyźni)**
- posiadaniu okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej **20 lat dla kobiety i 25 lat dla mężczyzny**, (bez okresów pracy w gospodarstwie rolnym);
- **rozwiązaniu stosunku pracy**

Prawo do emerytury pomostowej ustaje z dniem

- poprzedzającym **dzień nabycia prawa do innej emerytury** przyznanej przez ZUS lub przez inny organ emerytalno-rentowy
- **osiągnięcia przez kobietę** wieku 60 lat a **przez mężczyznę 65 lat** – jeżeli uprawniony nie nabył prawa do innej emerytury przyznanej przez ZUS lub inny organu emerytalno-rentowego;
- **śmierci uprawnionego**

Prace o szczególnym charakterze m.in..

- Podstawa prawna: Załącznik nr 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. nr 237, poz. 1656)
- Prace bezpośrednio **przy ustawianiu drogi przebiegu pociągów i pojazdów metra** (dyżurny ruchu, nastawniczy, manewrowy, ustawiacz, zwrotniczy, rewident taboru bezpośrednio potwierdzający bezpieczeństwo pociągu, dyspozytor ruchu metra, dyżurny ruchu i stacji metra).
- Prace **funkcjonariuszy staży ochrony kolei, kierowców autobusów, trolejbusów** oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym.
- Prace **kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne**
- Prace **operatów reaktorów jądrowych**
- Prace **członków zespołów ratownictwa medycznego**
- Prace **członków zawodowych ekip ratownictwa** (chemicznego, górskiego, morskiego, górnictwa otworowego).
- Prace **pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej**
- Prace **personelu medycznego oddziałów psychiatrycznych** i leczenia uzależnień w bezpośrednim kontakcie z pacjentami (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego)
- Prace **personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych i anestezjologii** w warunkach ostrego dyżuru.

Prace w warunkach szkodliwych m.in.

- Prace fizyczne ciężkie bezpośrednio **przy przeładunku w ładowniach statku**
- Prace **rybaków morskich**
- Prace na **morskich platformach wiertniczych**
- Prace w powietrzu wykonywane na **statkach powietrznych** przez personel pokładowy
- Prace bezpośrednio **przy kuciu ręcznym w kuźniach**
- Prace bezpośrednio **przy obsłudze agregatów i urządzeń do produkcji metali nieżelaznych**

Pozostałe systemy

- Zaopatrzeniowe systemy dla służb mundurowych
- System dla rolników (KRUS)
- Uregulowania odrębne dla grup zawodowych
 - Sędziowie
 - Prokuratorzy

Służby mundurowe

stosunek służby a stosunek pracy

- Ustawa z 10 grudnia 1993 o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy i ich rodzin [Dz.U.04.8.66]
 - Ustawa z 10 kwietnia 2003 o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową [Dz.U.03.83.760]
 - Żołnierze zawodowi
 - Policjanci
 - Funkcjonariusze BOR, ABW i innych
 - Ryzyko: zwolnienie ze służby przed osiągnięciem wieku emerytalnego ze względu na:
 - Szczególny charakter pracy
 - Zwiększone ryzyko zawodowe wypadku przy pracy i śmierci (żywiciela)
- Odrębność uregulowań pochodzi z tradycji starszej, niż ubezpieczenia społeczne w Polsce (Platon: filozofowie, wojownicy, pospolity lud/metojkowie, niewolnicy)

Służby mundurowe

- Żołnierzom zwolnionym ze służby przysługują świadczenia z budżetu państwa
 - Wysługa lat (emerytura)
 - Całkowita niezdolność do pracy (renta)
 - Śmierć żywiciela rodziny (rodzinom po zmarłym)
 - Ryzyko żołnierza polega na możliwości zwolnienia go ze służby (zdarzenie przyszłe, niepewne) – inne ryzyko, niż w przypadku ubezpieczeń społecznych z ustawy o sus
 - W sprawach nieuregulowanych ustawą emerytalną stosuje się zapisy ustawy o sus

Świadczenia

- Emerytura wojskowa
- Wojskowa renta inwalidzka
- Wojskowa renta rodzinna
- Dodatki do emerytur i renty
- Zasiłek pogrzebowy
- Prawo do umieszczenia w domu emeryta
- Świadczenia socjalne

- Różnią się od świadczeń o sus pod względem
 - Przesłanek
 - Wymiaru
 - Innych cech

Emerytura

- Emerytura – żołnierzowi zwolnionemu ze służby z tytułu wysługi lat (nie z tytułu osiągnięcia określonego wieku)
- Minimalny okres – 15 lat służby
- Za ten okres 40% podstawy wymiaru emerytury (uposażenia)
- Wzrost tej sumy za każdy kolejny przepracowany rok

Renta

- Trzy rodzaje niepełnosprawności:
 - Całkowicie niezdolni
 - Częściowo niezdolni
 - Zdolni do pracy (można być zdolnym do pracy i niezdolnym do służby)
 - Dwuinstancyjne komisje lekarskie
 - Świadczenia rentowe:
 - Żołnierzowi, który stał się inwalidą wskutek długotrwałego naruszenia sprawności organizmu w czasie służby albo w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby, jeżeli inwalidztwo jest następstwem urazów albo chorób doznanych na służbie lub pozostających w związku ze służbą
 - Inwalidztwo dzielimy na:
 - Pozostające w związku ze służbą
 - Niepozostające w związku ze służbą

Wojskowa renta rodzinna plus dodatki

- Uprawnionym członkom rodziny żołnierza zmarłego lub zaginionego w czasie służby, w określonym czasie od zwolnienia ze służby (18 m-cy do 3 lat w zależności od urazów i chorób) pod warunkiem istnienia związku choroby/zaginięcia ze służbą
- Do renty tej stosuje się przepisy o sus
- Dodatki:
 - Pielęgnacyjny
 - Dla sierot zupełnych

Świadczenia odszkodowawcze

- Przyznawane w związku ze służbą
- Przyznawane jednorazowo
 - W razie trwałego uszczerbku na zdrowiu w związku z wystąpieniem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej
 - Także w razie poniesionej szkody majątkowej

Rolnicy

- KRUS (zakład administracyjny z prezesem)
- Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [Dz.U.98.7.25]
- W PRL zabezpieczenie społeczne rolników traktowano jako szczególny instrument polityki rolnej państwa służącej przebudowie ustroju rolnego
- Polityka ta nie dała rezultatów
- Problem agrarnego ubóstwa i bezrobocia

Reforma 1982

- 1982 r. - wprowadzenie ubezpieczenia społecznego rolników mających min. 0,5 ha
- Cel: łagodzenie skutków ubóstwa
- Założenia:
 - Zniesienie ograniczeń w dysponowaniu gospodarstwem rolnym po przejściu na emeryturę
 - Liberalizację przesłanek uprawnienia do emerytury/renty rolniczej
 - Przerzucenie ciężaru finansowania systemu (i świadczeń) na budżet państwa

Efekt

- W ciągu trzech lat liczba rolniczych emerytur i rent – ponad 500 tys.
- W samym tylko 1991 r. – 300 tys.
- 1993 – podniesiono poziom najniższej emerytury/renty do poziomu 39% przeciętnej płacy jako normy dla pracowników i rolników
- 1997 – relacja przeciętnego świadczenia rolniczego do przeciętnego świadczenia pracowniczego wzrosła do 74%
- Liczba emerytur/rent rolniczych ustabilizowała się w latach 1992-1999 na wysokim poziomie ok. 2 mln
- Stała się stałym źródłem dochodu
- 95% finansowane z budżetu państwa (podczas, gdy składki miały pokryć 33%)

- Ocenia się, że we wszystkich typach gospodarstw ok. 70% rodzin utrzymuje się z pracy nierolniczej, a także z emerytur/rent (dochód gwarantowany)
- Obecnie funkcją ubezpieczenia rolniczego jest łagodzenie skutków ubóstwa
- Dopuszczono po 2004 r. prowadzenie działalności pozarolniczej bez podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z tego tytułu (sprawiedliwe?)
- Bez podniesienia granicy z 1 ha do 5 nie może być mowy o rentownym działaniu gospodarstw domowych

Podleganie ubezpieczeniu

- Rolnik
- Pracujący z nim małżonek
- Domownicy (z mocy ustawy, na wniosek)
 - Rolnik – osoba prowadząca działalność rolniczą osobiście i na własny rachunek jako posiadacz gospodarstwa rolnego położonego na terytorium RP (powyżej 1 ha)
 - Podlegając minimum 3 lata podlega dalej nawet w razie podjęcia działalności pozarolniczej (ograniczenia progów – oficjalnie skala może być niewielka)
 - Opłacanie składki

Dwa rodzaje ubezpieczenia

- A
 - Wypadkowe
 - Chorobowe
 - Macierzyńskie
 - W pełni finansowane na podstawie wyodrębnionej składki
 - Fundusz Składowy ma osobowość prawną, ale zarządzany przez KRUS
- B
 - Emerytalno-rentowe
 - Składka: 10% najniższej emerytury
 - Przesłanki:
 - 60/65 lat i 25 podlegania ubezpieczeniu lub
 - 55/60 lat i 30 podlegania
 - Trwała lub okresowa niezdolność do pracy w gospodarstwie

Świadczenia A:

- Jednorazowe odszkodowanie (z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej)
- Zasiłek macierzyński (urodzenie dziecka, ryczałt: 350 % najniższej emerytury)
- Zasiłek chorobowy
(ubezpieczonemu, który wskutek choroby jest niezdolny do pracy nieprzerwanie przez 30 dni)

• Świadczenia B:

- Emerytura
- Renta z tytułu niezdolności do pracy
- Renta szkoleniowa
- Renta rodzinna
- Dodatki do emerytur i rent
- Zasiłek pogrzebowy

Renty strukturalne w rolnictwie

- Ustawa z 27kwietnia 2001 r.
- Cel: powiększanie struktury gospodarstw
- Rolnik(60-65 lat)/Rolniczka (55-60), który przeniesie własność na inny podmiot, aby powiększyć gospodarstwo (minimum do 15 ha) lub na rzecz Skarbu Państwa i zaprzestanie działalności może wystąpić do 2010 r. o przyznanie renty strukturalnej od prezesa KRUS.
- Finansowanie: budżet państwa (W założeniach UE)
- Wysokość: 150% najniższej emerytury
- Przyznawane na okres 5 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego

Flexicurity

- szansa na zrównoważony
rozwój rynku pracy

www.flexicurity.rzemioslo.bialystok.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
UNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego